

Ganzenschade in Utrecht: verjagingsinspanning in beeld

Margot Veenenbos & Dirk Keuper

Ganzenschade in Utrecht: verjagingsinspanning in beeld

Abstract: Onderzoek naar de inspanningen die agrariërs in Utrecht nemen om ganzen van hun percelen te verjagen.

Auteurs: Margot Veenenbos & Dirk Keuper

© CLM, publicatienummer 1036, oktober 2020

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

www.clm.nl

Inhoud

Samenvatting	3
1 Introductie	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Doel	7
1.3 Werkwijze	7
2 Resultaten	9
2.1 Respondenten	9
2.2 Ganzen	10
2.3 Schade	12
2.4 Maatregelen	15
2.5 Aanvullingen	23
3 Conclusie	25
Bijlage	27
Onderzoeksrond	27

Samenvatting

Ganzen veroorzaken schade aan agrarische gewassen, door vraat, verslemping en uitwerpselen. Agrariërs kunnen verschillende preventieve maatregelen nemen om ganzen te weren of te verjagen. Grondgebruikers kunnen een tegemoetkoming voor schade claimen bij BIJ12 Faunazaken. Echter, om hiervoor in aanmerking te komen, zijn verjagingsinspanningen verplicht voor nieuw ingezaaid grasland en voor oogstbare akkerbouwgewassen. Daarnaast nemen veel agrariërs vrijwillig maatregelen om ganzen te weren of te verjagen. De Faunabeheereenheid (FBE) Utrecht wil graag de verjagingsinspanningen van Utrechtse agrariërs in kaart brengen en heeft CLM Onderzoek en Advies gevraagd om onderzoek te doen.

De onderzoeksvraag luidt:

➔ Welke maatregelen nemen Utrechtse agrariërs om ganzen van hun percelen te weren?

Subvragen:

- Wanneer nemen zij welke maatregelen?
- Wat zijn de kosten van deze maatregelen?
- Wat is de (beleefde) effectiviteit van deze maatregelen?
- Zijn de maatregelen lokaal op elkaar afgestemd?

Werkwijze

Voor dit onderzoek is een online enquête opgesteld, een fysieke onderzoeksrunde in het gebied gedaan en zijn keukentafelgesprekken gevoerd.

- De online enquête is gepromoot vanuit LTO Noord, LaMi, de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) en de agrarische collectieven. Er hebben 165 agrariërs deelgenomen aan de enquête.
- Er zijn keukentafelgesprekken gevoerd met tien agrariërs. Deze zijn geselecteerd uit de respondenten die een telefoonnummer hadden ingevoerd in de enquête. Hierbij is geprobeerd om een selectie te maken van agrariërs die variëren in locatie, bedrijfs-grootte, type gewassen, schademelding en de maatregelen die zij nemen.
- De onderzoeksrunde vond plaats gedurende twee dagdelen in april. De routes hiervoor werden gebaseerd op een aantal locaties waar het afgelopen jaar schade is gemeld (dataset schadegegevens BIJ12-Faunazaken).

Resultaten

Schade

De deelnemers aan de enquête zien dat de schade de afgelopen jaren toeneemt, vooral bij de 1^e snede. De meeste ganzen zijn in de winter aanwezig, maar ook in de zomer worden ze op de percelen gezien (in meerderheid grauwe ganzen). In de meeste teelten ervaren de

respondenten tot 25% opbrengstverlies, maar op nieuw ingezaaid grasland geeft de helft van de respondenten aan dat het opbrengstverlies groter is dan 25%. De schade wordt lang niet altijd gemeld. Men is niet geheel tevreden over de kosten, procedure en manier van taxatie van de schademelding.

Maatregelen

Driekwart van de respondenten neemt maatregelen tegen ganzen. Verreweg het meest ingezet worden: vlaggen en linten (48% van de respondenten neemt deze maatregel), lasers (27%) en de inzet van honden (18%). De keuze voor deze maatregelen wordt vooral bepaald door het uitvoeringsgemak en de lage kosten. Het grootste deel van de gebruikers is echter ontevreden over de effectiviteit van de maatregelen. Gemiddeld besteedt men 55 uur aan het (ver)plaatsen/actief uitvoeren van een maatregel en geeft men tot 500 euro aan materiaal uit. Veel ondernemers communiceren niet actief met hun burens over de ganzen en de maatregelen die zij ertegen nemen.

Opinie van de agrariërs

De agrariërs zouden graag zien dat “aan de voorkant” wordt ingegrepen, omdat de ganzenproblematiek effect heeft op hun bedrijfsvoering. Meerdere ondernemers erkennen dat ganzen in het Nederlandse ecosysteem horen, maar vinden dat het systeem nu uit balans is. Zij spreken de natuurorganisaties aan op hun verantwoordelijkheid. Ze zien hierin ook een rol voor de provincie Utrecht of Utrechts landschap weggelegd. Men zou graag vaker grootschalig ingrijpen zien om de populatie te verkleinen (ganzen in de rui vangen en vergassen, eieren rapen, gecoördineerd afschot, et cetera).

Rol van de jager

Hoewel de enquête gericht was op preventieve maatregelen, merken veel respondenten op dat zij graag meer afschot zouden zien. De respondenten melden echter ook dat een aantal factoren de jager belemmeren in zijn werk, waaronder de wetgeving omtrent afschot en de publieke opinie over jacht.

Conclusie

De meerderheid van de respondenten neemt maatregelen tegen ganzen (voornamelijk de inzet van vlaggen/linten, lasers of honden), maar is ontevreden over de effectiviteit van deze maatregelen. Ook benoemt men het bredere effect van de maatregelen: de uitvoerder heeft minder last van ganzen, ten koste van de buurman. De respondenten zouden graag grootschaligere en structurelere ingrepen zien om de ganzenpopulatie te verkleinen. Veel respondenten geven aan dat de gans bij Nederland hoort, maar dat op dit moment de balans zoek is.

1

Introductie

1.1

Achtergrond

1.1.1

Ganzenschade

Ganzen veroorzaken schade aan gewassen door vraat, verslemping en uitwerpselen. Er zijn verschillende manieren waarop agrariërs ganzen kunnen verjagen om deze schade te voorkomen. Daarnaast worden in praktijk ook veelvuldig preventieve maatregelen toegepast, om ganzen van het perceel te weren. Het effect van deze maatregelen op het voorkomen of beperken van de schade is mede afhankelijk van de inzet, het aantal en de afwisseling waarmee deze middelen in de praktijk worden toegepast.

1.1.2

Grondgebruik

Volgens het CBS (2019) wordt 89% van de cultuurgrond in de provincie Utrecht gebruikt voor graasdierbedrijven, tegenover 2% voor akkerbouwbedrijven (gebaseerd op de hoofdtak van het bedrijf). Verreweg het belangrijkste agrarische grondgebruik bestaat dus uit (meerjarig) grasland. Gras is een aantrekkelijk gewas voor ganzen. De vogels veroorzaken dan ook de meeste schade aan gras. Een deel van de Utrechtse agrariërs heeft last van ganzen en voert preventieve verjagende maatregelen uit, een deel echter niet. De dieren strijken niet overal neer en bij geringe schade zal de grondgebruiker niet de moeite nemen de dieren te verjagen. In de provincie zijn drie ganzenrustgebieden aangewezen, waar verjaging in de wintermaanden niet plaatsvindt; de oostelijke Vechtplassen en de zone eromheen, de Lopikerwaard en het Natura2000 gebied langs de Nederrijn, zie figuur 1 op de volgende pagina.

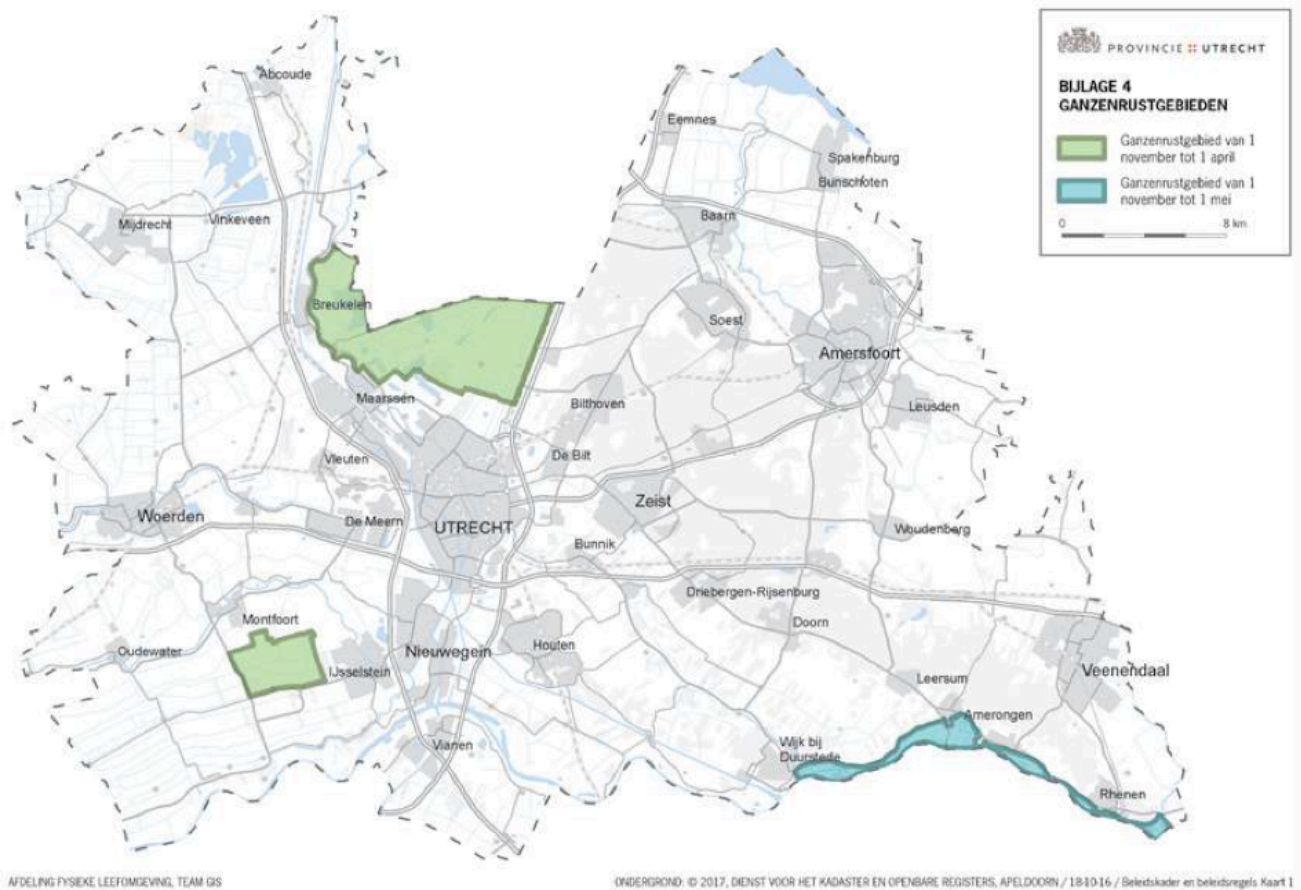
1.1.3

Tegemoetkoming ganzenschade

Grondgebruikers kunnen een tegemoetkoming aanvragen bij BIJ12 Faunazaken, voor schade veroorzaakt door beschermde ganzen (zie tabel 1 op de volgende pagina voor alle getaxeerde schade in de afgelopen jaren). Om hiervoor in aanmerking te komen, zijn verjagingsinspanningen verplicht voor nieuw ingezaaid grasland en oogstbare akkerbouwgewassen. Voor meerjarig grasland bestaat geen verplichting tot inzet van akoestische en visuele middelen, maar wel verjaging door menselijke aanwezigheid. Daarnaast vindt verjaging ook vrijwillig plaats.

Bij een schademelding wordt door BIJ12 Faunazaken gevraagd of men preventieve maatregelen heeft genomen, maar wordt niet geregistreerd om welke maatregelen het gaat.

Na (deels) succesvolle ganzenwering zal geen schademelding worden gedaan. Om die redenen is het onduidelijk hoeveel en welke inspanning de Utrechtse agrariërs momenteel leveren om ganzen te weren/verjagen.

Figuur 1. Ganzenrustgebieden Utrecht. Bron: Beleidskader wet natuurbescherming, Provincie Utrecht (2017).

Tabel 1. Getaxeerde schade in € van grauwe gans, kolgans en brandgans in Utrecht (inclusief ganzenrustgebieden) van 2016 t/m 2018. (Bron: BIJ12 Monitor Faunaschade)

Soort	Totale getaxeerde schade		
	2018	2017	2016
Grauwe gans	703.474	878.955	489.924
Kolgans	245.399	259.556	185.646
Brandgans	111.120	95.440	51.292
Totaal	1.059.993	1.233.951	726.862

1.2 Doel

De vraag van de Faunabeheereenheid (FBE) Utrecht is om de inspanningen van Utrechtse agrariërs in kaart te brengen om ganzenschade te voorkomen/beperken. De FBE Utrecht heeft CLM Onderzoek en Advies gevraagd een onderzoek te doen naar de aard en omvang van de inzet van deze preventieve maatregelen.

Het doel van deze studie is:

- ➔ Inzicht krijgen in de aard en omvang van de maatregelen die Utrechtse agrariërs nemen om ganzen van hun percelen te verjagen.

Onderzoeksvraag:

- ➔ Welke maatregelen nemen Utrechtse agrariërs om ganzen van hun percelen te weren?

Subvragen:

- Wanneer nemen zij welke maatregelen?
- Wat zijn de kosten van deze maatregelen?
- Wat is de (beleefde) effectiviteit van deze maatregelen?
- Zijn de maatregelen lokaal op elkaar afgestemd?

1.3 Werkwijze

Voor dit onderzoek is een online enquête opgesteld, zijn er keukentafelgesprekken gevoerd en is er een fysieke onderzoeksronde in het gebied gedaan.

1.3.1

Online enquête

Om de aanpak van Utrechtse agrariërs te peilen is een online enquête opgesteld, in samenwerking met de FBE Utrecht. Deze enquête is trapsgewijs gepromoot vanuit LTO Noord, LaMi, de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) en de agrarische collectieven (zie tabel 2 op de volgende pagina). Aan de enquête hebben 165 agrariërs deelgenomen. Om de respons te verhogen is onder de inzenders een verjaagmiddel (de Angry Fox) verloot. De enquête was anoniem in te vullen. Wilde men kans maken op de prijs of op de hoogte blijven van de resultaten, dan moest men wel contactgegevens achterlaten. Verder is aan het eind van de enquête aan de respondent gevraagd of CLM hem/haar mocht benaderen voor aanvullende vragen. Hierop heeft 65% van de respondenten een telefoonnummer ingevuld. Tijdens de navolgende keukentafelgesprekken gaven een paar ondernemers aan dat zij de enquête inderdaad via meerdere kanalen gezien hadden. Het feit dat de enquête door een bekende partij als de LTO Noord werd gedeeld schepte ook vertrouwen.

1.3.2

Keukentafelgesprekken

Om de antwoorden uit de enquête te toetsen aan de praktijk en verder te verdiepen voor een gedetailleerder beeld, zijn tien gesprekken worden gevoerd (acht aan de keukentafel, twee telefonisch). Hiervoor zijn tien agrariërs geselecteerd uit de respondenten die een telefoonnummer hadden ingevoerd in de enquête. Van deze tien hadden vijf agrariërs vorig jaar schade gemeld en de vijf anderen hadden dat niet gedaan. Verder is geprobeerd een

selectie te maken van agrariërs die variëren in locatie, bedrijfsgrootte, type gewassen en de maatregelen die zij nemen. Deze selectie is afgestemd met de FBE. Doel was hier de volledige breedte van respondenten in beeld te brengen.

Tabel 2. Overzicht van promotie van de enquête onder agrariërs in Utrecht.

Promotie enquête

07-05-2020: Nieuwsbericht op de site van LaMi.
07-05-2020: Item in de nieuwsbrief van LaMi.
12-05-2020: Nieuwsbericht op de website van LTO Noord
13-05-2020: Mailing naar LTO leden.
16-05-2020: Artikeltje in Nieuwe Oogst
27-05-2020: Bericht op sociale media van LTO Noord
27-05-2020: Nieuwsbericht op website FBE Utrecht
28-05-2020: Mailing naar leden Collectief Rijn, Vecht en Venen
31-05-2020: Mailing naar leden Collectief Eemland
02-06-2020: Item in nieuwsbrief LTO Noord
03-06-2020: Item in nieuwsbrief Collectief Utrecht Oost
04-06-2020: Herhaalde mailing naar LTO leden
12-06-2020: Mailing naar NMV leden in Utrecht

1.3.3

Onderzoeksrondte in het gebied

Half april is, gedurende twee dagdelen, per auto een onderzoeksrondte door het gebied gemaakt. Met als doel een steekproef, om de maatregelen in het veld te bekijken en te relateren aan de resultaten uit de enquête. De routes hiervoor werden gebaseerd op een aantal locaties waar het afgelopen jaar schade is gemeld (dataset schadegegevens BIJ12-Faunazaken). De route besloeg verschillende regio's van Utrecht (zie bijlage I). Er is genoteerd welke maatregelen en welke ganzen te zien waren. De rondte heeft half april plaatsgevonden, omdat op dat moment de eerste snede nog niet gemaaid was.

1.3.4

Rapportage

De resultaten van de online enquête en de bevindingen van de keukentafelgesprekken en onderzoeksrondte zijn samengevat in dit rapport. De conceptrapportage is ter bespreking voorgelegd aan de opdrachtgevers en de opmerkingen zijn verwerkt in deze definitieve rapportage.

2

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven. Dit gebeurt op basis van de enquête. De resultaten van de onderzoeksrunde en de keukentafelgesprekken worden gebruikt om onderwerpen verder uit te diepen (in kaders).

2.1 Respondenten

2.1.1

Respons

Er hebben 165 agrariërs deelgenomen aan de enquête (na verwijdering van de invoer van enkele dubbelingen). In 2017 telde de provincie Utrecht 1.175 melkveehouders (CBS). Per jaar neemt dat aantal met 2-3% af. Daarmee komen we uit op een respons van ongeveer 14%.

2.1.2

Gewassen

Bijna alle respondenten geven aan blijvend grasland te gebruiken (93%) en een groot deel heeft ook nieuw ingezaaid gras in gebruik (zaaidatum na 1 augustus jongstleden; 32%), grasland (jonger dan 5 jaar; 51%) en maïs (41%), zie tabel 3 op de volgende pagina. Andere akkerbouwgewassen worden slechts door een paar procent van de geënquêteerden geteeld, bijna altijd in combinatie met grasland. De respons bestaat dus bijna volledig uit melkveehouders. Drie respondenten telen gewassen die voor ganzen niet aantrekkelijk zijn (paprika, hardfruit, heesters).

2.1.3

Bedrijfsomvang

De bedrijven van de respondenten omvatten gemiddeld 48,9 ha (met een maximum van 250 ha), met een huiskavel van gemiddeld 32,5 ha.

2.1.4

Locatie

Alle 165 respondenten komen uit de provincie Utrecht (één invoer buiten de provincie is verwijderd). Twaalf procent van de respondenten heeft percelen in een ganzenrustgebied, 18% bevindt zich binnen 5 km van een ganzenrustgebied, 54% geeft aan buiten deze gebieden te zitten en 16% weet niet zeker of het bedrijf zich in of nabij een ganzenrustgebied bevindt.

Tabel 3. Gewassen die door de respondenten verbouwd worden.

Gewassen	Respondenten met dit gewas
Blijvend grasland (ouder dan 5 jaar)	93%
Grasland (jonger dan 5 jaar)	51%
Nieuw ingezaaid gras (zaaidatum na 1 aug. jongstleden)	32%
Maïs	41%
Wintergraan	4%
Zomergraan	3%
Suikerbieten	1%
Aardappelen	1%
Overig*	7%

*Overig: Fruit, erwten, paprika, heesters/heideplanten, natuurlijk grasland

Aan de keukentafel

In de regio's met veel open water (zoals de uiterwaarden van de Lek en de regio rondom de Vechtvlakten) is goed te merken dat dit water ganzen aantrekt.

“In die zin is Utrecht een versnipperd landschap met veel plek voor de ganzen”.

Eén van de melkveehouders met percelen binnen en buiten een foerageergebied gaf aan dat hij afgelopen jaar de percelen binnen het foerageergebied pas twee weken later heeft kunnen maaien, vergeleken met buiten het foerageergebied. Vraat en vertraagde hergroei waren de oorzaken.

2.2 Ganzen

2.2.1

Moment van aanwezigheid

Op grasland ziet zeker 90% van de respondenten (die gras telen) 's winters (november tot maart) ganzen, zie tabel 4 op de volgende pagina. In de zomermaanden (april tot oktober) is dit 58-71%. In de maïs ziet ongeveer 30% 's zomers of 's winters (op het oude maïs-perceel) ganzen, terwijl 45% aangeeft nooit ganzen op dit gewas te zien.

Aan de keukentafel

In agrarische gebieden met veel ganzen, die niet direct aan broedgebieden liggen, is voornamelijk 's winters schade. ***“Tussen half mei en juni is er even rust. Daarna komen de juvenielen in de zomer grazen. Vanaf half augustus vliegen ze naar de Haarlemmermeer, om daar de aardappel- en tarweresten te eten”.***

Tabel 4. Moment waarop respondenten ganzen zien op de verschillende gewassen die zij telen.

Gewas	Winter (nov-mrt)	Zomer (apr-okt)	"Geen ganzen gezien"
Grasland (jonger dan 5 jaar)	95%	61%	5%
Blijvend grasland (ouder dan 5 jaar)	92%	71%	3%
Nieuw ingezaaid gras (zaaidatum na 1 aug. jongstleden)	90%	58%	10%
Wintergraan	50%	0%	50%
Mais	28%	31%	45%
Aardappelen	0%	0%	100%
Suikerbieten	0%	100%	0%
Zomergraan	0%	20%	80%
Anders	55%	36%	36%

Onderzoeksrunde

Op 21 van de 36 in april bezochte percelen zaten ganzen, voornamelijk in het zuiden van Utrecht, meestal tot tien vogels. Op de Lekdijk, in Eemdijk en in de Hoef waren in totaal vier percelen waarop circa honderd vogels zaten.

2.2.2

Soort ganzen

De meerderheid van de respondenten die ganzen zien, ziet grauwe ganzen, voornamelijk in de winter, zie tabel 5. Daarnaast ziet meer dan de helft 's winters ook nijlganzen. In mindere mate ziet men ook de kolgans, de brandgans, de Canadese gans en hybride ganzen. De ondernemers zien verschil in het gedrag van de verschillende ganzen (zie kader).

Tabel 5. Soort ganzen die gezien wordt door de respondenten en het seizoen waarin ze gezien worden (men kon meerdere antwoorden geven).

	Winter (nov-mrt)	Zomer (apr-okt)
Grauwe gans	76%	53%
Nijlgans	56%	43%
Kolgans	33%	14%
Brandgans	25%	13%
(grote) Canadese gans	14%	10%
Soep/hybride/boerengans	7%	4%
Soort niet bekend bij respondent	18%	15%

Aan de keukentafel

Meerdere melkveehouders geven aan dat grauwe ganzen erg slim zijn: *“Ze weten dat je 's avonds weg bent of op zondag naar de kerk gaat, en daar maken ze gebruik van om ongestoord te grazen.”* *“Ze hebben door dat in het Staatbosbeheerperceel aan de overkant van de sloot niet geschoten mag worden en dat ze daar ongestoord kunnen wachten tot je weer vertrokken bent”*. Dit in tegenstelling tot sommige andere ganzensoorten: *“Elektronische lokgeluiden voor de grauwe gans werken inmiddels averechts, omdat ze ervan geleerd hebben. Nijlganzen (territoriaal), kolganzen en Canadese ganzen daarentegen komen wel direct op lokgeluiden af”*.

Onderzoeksronde

De vier grote groepen ganzen die gezien zijn tijdens de onderzoeksronde, bestonden uit brandganzen en grauwe ganzen. Op de overige percelen werden vooral koppeltjes nijl- of grauwe ganzen gezien.

Figuur 2. Grauwe gans (links) en nijlgans (rechts), tijdens de onderzoeksronde van 17 april 2020.

2.3 Schade

2.3.1

Opbrengrstverlies

Bijna alle respondenten geven aan een zekere mate van opbrengrstverlies te hebben door ganzenschade; alleen bij de teelt van maïs en blijvend grasland is een paar keer geantwoord dat er geen schade was. Op blijvend grasland, grasland jonger dan 5 jaar en maïs, heeft 66-82% van de agrariërs tot 25% opbrengrstverlies. Op nieuw ingezaaid grasland is de ingeschatte schade groter: de helft van de agrariërs heeft meer dan 25% schade. De schade lijkt de afgelopen jaren toe te nemen (zie kader).

Tabel 6. Ingeschat opbrengstverlies bij ganzenschade op verschillende gewassen (percentage van de telers van deze gewassen dat aangeeft schade te hebben).

	Opbrengstverlies				Respon- denten met dit gewas (#)
	tot 25	25-50	50-75	75-100	
Blijvend grasland (ouder dan 5 jaar)	73%	21%	5%	0%	154
Grasland (jonger dan 5 jaar)	66%	24%	10%	0%	84
Nieuw ingezaaid gras (zaaidatum na 1 aug. jongstleden)	49%	36%	11%	4%	52
Maïs	82%	18%	0%	0%	67
Zomergraan	100%	0%	0%	0%	6
Wintergraan	86%	14%	0%	0%	5
Suikerbieten	100%	0%	0%	0%	1

Aan de keukentafel

De melkveehouders gaven aan deel te nemen aan de enquête omdat zij zelf flinke schade hadden, of omdat zij dit bij hun burens zien gebeuren en dat signaal graag breed kenbaar willen maken; *“dan gaat er ook eens wat kennis naar boven”*. *“Ganzen horen erbij, maar de situatie is nu niet in balans”*. De meeste melkveehouders zien de schade de afgelopen jaren alleen maar toenemen, met name bij de 1^e snede. Naast schade van ganzen hebben meerdere melkveehouders ook veel last van zwanen en smienten.

2.3.2

Vervolgschade

Tachtig procent van de respondenten heeft last van vervolgschade. Hieronder vallen vooral verslemping van de zode en vermessing van het gras, en in minder mate een verhoogde kieming van onkruid. Deze vervolgschade heeft effect op de bedrijfsvoering (zie kader).

Aan de keukentafel

Veel melkveehouders ervaren vervolgschade, maar deze schade wordt niet altijd vergoed. Door verslemping valt de tweede snede tegen. *“Waar het gras open is, kiemt sneller onkruid”*. *“Als er laat gemaaid wordt, blijven de ganzen terugkomen naar het jonge gras en is er dubbele schade”*.

Een aantal melkveehouders geeft aan de bedrijfsvoering aan te passen aan de ganzen. Zo wil een melkveehouder niet vroeg bemesten, omdat *“de mooie groene sprieten die dan opkomen direct door de ganzen worden opgegeten”*. Hij wacht bewust met bemesten tot de ganzen weg zijn. Dit heeft echter ook tot gevolg dat het gras pas later begint te groeien. Daarnaast plant hij geen grasklaver, omdat de ganzen dit lekker vinden. *“Ik weet eigenlijk niet of ze kruidenrijk grasland ook lekkerder vinden”*.

2.3.3

Schademelding

De helft van de agrariërs met nieuw ingezaaid grasland of grasland jonger dan 5 jaar, die ganzen op hun perceel ziet, heeft schade gemeld of is van plan dat te gaan doen. Ook de deelnemende suikerbietenteler heeft zijn schade gemeld bij BIJ12 faunazaken. Bij de overige gewassen heeft de meerderheid geen schade gemeld. Ondernemers die geen schade melden doen dat o.a. niet omdat het behandelbedrag hen afschrikt, ze denken net te weinig schade te hebben om boven het drempelbedrag uit te komen of omdat ze op het betreffende perceel niet in staat waren maatregelen te nemen (zie kader).

Tabel 7. Aantal agrariërs met een bepaald gewas, dat ganzen op deze percelen ziet, en van plan is al dan niet schade te melden bij BIJ12.

Gewas	Schade gemeld bij BIJ12			Respondenten met dit gewas (#)
	Ja	Nee	Nog niet, wel van plan	
Blijvend grasland (ouder dan 5 jaar)	28%	63%	9%	154
Grasland (jonger dan 5 jaar)	36%	54%	10%	84
Nieuw ingezaaid gras (zaaidatum na 1 augustus jongstleden)	40%	49%	11%	52
Maïs	11%	70%	19%	67
Wintergraan	0%	100%	0%	6
Zomergraan	0%	100%	0%	5
Suikerbieten	100%	0%	0%	1
Anders	14%	57%	29%	11

Aan de keukentafel

De meeste melkveehouders zijn over het algemeen redelijk tevreden over de manier waarop schade via Bij12 gemeld kan worden, hoewel een aantal de procedure nog te ingewikkeld vindt: **“Schade afhandeling is dusdanig gecompliceerd dat het mij net zoveel irritatie geeft als de schade zelf”**. De directe link met RVO vindt men een mooie vooruitgang, maar het is jammer dat de de-minimissteun niet ook in het systeem geïmplementeerd is en men enkel kleine afbeeldingen kan uploaden. Daarnaast schrikken het eigen risico en het behandelbedrag respondenten af. Een van de geïnterviewde melkveehouders meldt geen schade meer, vanwege de verhoogde aanmeldkosten (iets wat ook in de opmerkingen van de enquête een aantal keer genoemd werd)¹. Een ander geeft aan op een perceel dicht naast bebouwing geen schade te melden, omdat hij daar geen maatregelen kan nemen. Als de schademelding niet wordt goedgekeurd, zijn de tijd en het geld dat in de procedure gestoken is, voor eigen rekening.

In Utrecht worden alle percelen die in de ganzenrustgebieden liggen automatisch getaxeerd. Wel vraagt een ondernemer zich af waarom bij bedrijven in N2000-gebieden niet gewoon een automatische taxatie plaatsvindt in de zomer.

1. In Utrecht krijgt men het bedrag volledig terug als de schade terecht wordt vastgesteld en toegekend.

Aan de keukentafel (vervolg)

Een jager meldt zijn afschot in het FaunaRegistratieSysteem (FRS); dit is gelinkt aan het Mijnfaunazaken portaal, zodat het Faunafonds deze gegevens kan inzien. Een van de agrariërs is bezorgd of de deadlines binnen de procedure wel op tijd gehaald. Hij vindt het jammer dat hij als agrariër het FRS, en dus de actuele administratie van zijn jager, niet kan inzien.

De meningen over de taxaties zijn verdeeld; variërend van **“Ze hebben kennis van zaken”** tot **“Mijn taxateur rekent in meters in plaats van hectares; dat sluit niet goed aan”**. De moeilijkheid zit vooral in het aanwijzen van het juiste referentieperceel; veelal is op het referentieperceel ook schade. **“Net naast het gebouw heb je ‘schaduw van het gebouw’; dit stuk mag in de taxatie niet meegeteld worden, terwijl op die plek ook de minste ganzenschade is”**. Verder moet met maaien gewacht worden totdat de taxateur is geweest. Dat levert soms ook problemen op.

2.4

Maatregelen

Driekwart van de respondenten neemt maatregelen om ganzen te weren. Van deze groep voert een kleine driekwart de maatregelen zelf uit; de overige respondenten laten een ander (voornamelijk familieleden of vrijwilligers) maatregelen uitvoeren.

2.4.1

Type maatregelen

Respondenten gebruiken (een combinatie van) 17 verschillende maatregelen, zie tabel 8 op de volgende pagina. Vlaggen en linten worden verreweg het meest ingezet (48% van de respondenten neemt deze maatregel), gevolgd door lasers (27%) en de inzet van honden (18%). In de categorie ‘anders’ gaf men voornamelijk aan de ganzen te verjagen met een quad/tractor of laat men de jager verjagend afschot plegen (zie kader).

Figuur 3. Lintje op een akker (onderzoeksrunde 17 april 2020).

Aan de keukentafel

Veel ondernemers werken samen met een jager. In dat geval adviseert de jager regelmatig over de te nemen maatregelen, of voert deze zelf uit voor de ondernemer (dat is met name op veldkavels handig voor de ondernemer). Verjagend afschot mag immers pas worden toegepast wanneer er twee preventieve maatregelen zijn ingezet¹. De ondernemers horen van de jager dat hier een uitgebreide procedure voor is, met veel administratieve eisen. **“Tegen de tijd dat alles geregeld is, is het kwaad al geschiet. Schade in de mais is een kwestie van een paar dagen”**.

1. Verjagend afschot mag in de winterperiode (1 nov - 1 mrt) worden toegepast en dan alleen op percelen met kwetsbare of oogstbare gewassen (dus niet op percelen met oud-grasland). In de periode van 1 mrt - 1 nov. kunnen grauwe ganzen in Utrecht nagenoeg zonder restricties in het kader van populatiebeheer worden gedood.

Tabel 8. De maatregelen die respondenten nemen tegen ganzen.

Maatregel	Respondenten die maatregel nemen	
	(Aantal)	(Percentage)
Vlaggen/linten	80	48%
Lasers	44	27%
Inzet honden	30	18%
Vogelverschrikkers	25	15%
Knalapparaat	13	8%
Schriklint	13	8%
Vogelafweerpistool	6	4%
Afscherming met spandraden	6	4%
Roofvogel-vlieger	4	2%
Percelen gelijktijdig inzaaien	3	2%
Voor ganzen onsmakelijke zaadmengsels gebruiken	3	2%
Smaakmiddelen op het gewas	3	2%
Ballonnen	2	1%
Nieuwe teelt nadat gewasresten zijn verwijderd/verteerd/opgegeten	1	1%
Inzet roofvogels	1	0,6%
Inzet drones	1	0,6%
Afleidend voeren	1	0,6%
Flitsmolens	0	0%
Anders	46	28%

Aan de keukentafel

Het nemen van maatregelen zien de meeste agrariërs als probleemverplaatsing; soms naar het perceel van de burens, soms naar een ander eigen perceel. ***“Je ziet wel resultaat van verjaging: bij de fanatiekelingen zitten minder ganzen, maar dan zitten ze bij de burens. En van al dat gevlieg krijgen de ganzen alleen maar honger”***.

Lang niet alle maatregelen kunnen overal ingezet worden. Dichtbij bebouwing is een laser of knalapparaat minder geschikt i.v.m. verwachte overlast voor omwonenden. Een knalapparaat mag niet ingezet worden in gebieden met afpalingsrecht (rondom een oude eendenkooi).

2.4.2

Waar?

Op vrijwel alle gewassen, behalve wintertarwe, bestaat de top drie meest gekozen maatregelen uit vlaggen/linten, lasers en de inzet van honden. Zo wordt op 36% van het blijvend grasland vlaggen/linten geplaatst, zie tabel 9 op de volgende pagina. De top drie komt overeen met tabel 8; de keuze voor een bepaalde maatregel lijkt dus niet van het gewas afhankelijk te zijn op gras en maïs.

Tabel 9. Maatregelen per gewas. Het percentage geeft aan hoeveel gebruikers een middel op een bepaald gewas inzetten.

	Blijvend grasland (> 5 jaar)	Gras- land (< 5 jaar)	Nieuw ingezaaid gras (zaaidatum na 1 aug. jl.)	Mais	Winter- graan	Zomer- graan	Suiker bieten	# responden- ten dat de maatregel neemt
Vlaggen/linten	36%	45%	75%	21%	67%	0%	0%	80
Lasers	28%	32%	46%	10%	50%	0%	0%	44
Inzet honden	19%	20%	40%	10%	50%	0%	100%	30
Vogelverschrikkers	11%	12%	27%	10%	67%	0%	0%	25
Knalapparaat	9%	7%	17%	9%	100%	0%	0%	13
Schriklint	7%	8%	17%	6%	67%	0%	0%	13
Vogelafweerpistool	6%	2%	6%	4%	50%	0%	100%	6
Afscherming met spandraden	6%	4%	10%	3%	50%	0%	0%	6
Aantal respondenten met dit gewas	154	84	52	67	6	5	1	

2.4.3

Wanneer?

De meest gebruikte maatregelen worden jaarrond ingezet, met een piek in het in de eerste maanden van het jaar, zie tabel 10. Zo heeft 71% van de gebruikers van vlaggen/linten, deze in februari en maart in het veld staan. Alleen het knalapparaat wordt iets meer ingezet in de zomer. De algemene timing komt overeen met tabel 4, waarin wordt aangegeven dat men vooral in de winter (november tot en met maart) meer ganzen op de percelen ziet.

Tabel 10. Inzet van de maatregelen per maand. Alleen de maatregelen die door meer dan 5 respondenten worden genomen zijn weergegeven.

Maatregel:	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	responden- ten die maatregel neemen (#)
Vlaggen/linten	63%	71%	71%	66%	38%	20%	18%	19%	19%	28%	40%	45%	80
Lasers	68%	75%	68%	48%	41%	30%	27%	30%	34%	48%	48%	59%	44
Inzet honden	73%	77%	70%	70%	63%	53%	47%	50%	47%	53%	67%	63%	30
Vogelverschrikkers	48%	48%	48%	56%	56%	36%	24%	28%	24%	28%	40%	36%	25
Knalapparaat	31%	46%	38%	46%	62%	46%	62%	62%	38%	38%	31%	31%	13
Schriklint	38%	46%	54%	38%	46%	38%	23%	31%	23%	31%	38%	38%	13
Vogelafweerpistool	50%	50%	67%	33%	17%	17%	17%	17%	17%	50%	33%	33%	6
Afscherming met spandraden	50%	50%	83%	67%	67%	50%	33%	33%	33%	33%	50%	50%	6

Onderzoeksrunde

Op acht van de 36 in april bezochte plekken werden zichtbaar maatregelen genomen, waarbij op zes percelen vlaggen en linten waren geplaatst. De cijfers uit de enquête liggen hoger: 36-45% van de respondenten met oud grasland gebruikt vlaggen en linten. Zesenzestig procent van deze gebruikers heeft deze in april in het veld staan. Het verschil tussen de observatie in de onderzoeksrunde en de cijfers uit de enquête is (deels) te verklaren door het feit dat het antwoord in de enquête niet uitging van alle percelen van deze betreffende respondent; een bevestigend antwoord op deze vraag kan bijvoorbeeld betekenen dat de vlaggen enkel op het huiskavel staan.

2.4.4

Reden

De belangrijkste reden om voor een maatregel te kiezen is dat deze makkelijk toepasbaar en/of goedkoop is. Zo kiest 80% voor de inzet van vlaggen/linten omdat deze middelen goedkoop zijn, zie tabel 11 (respondenten konden meerdere antwoorden geven). De argumentatie verschilt uiteraard per maatregel, omdat niet elke reden voor elke maatregel opgaat (zie kader).

Tabel 11. Reden om voor een bepaalde ganzenwerende maatregel te kiezen (percentage is per maatregel berekend, men kon meerdere antwoorden geven). Alleen de maatregelen die door meer dan 5 respondenten worden genomen zijn weergegeven.

Maatregel:	Makkelijk toepasbaar	Goedkoop	Eerder succesvol toegepast	Goede verhalen van anderen	Eerste stap naar tegemoetkoming	# respondenten die maatregel nemen
Vlaggen/linten	59%	80%	14%	13%	30%	80
Lasers	23%	59%	41%	48%	9%	44
Inzet honden	63%	77%	13%	27%	7%	30
Vogelverschrikkers	40%	60%	20%	20%	28%	25
Knalapparaat	54%	46%	23%	23%	8%	13
Schriklint	54%	54%	31%	31%	15%	13
Vogelafweerpistool	0%	33%	17%	17%	33%	6
Afscherming met spandraden	17%	33%	33%	50%	0%	6
Anders	54%	54%	11%	30%	13%	46
Gemiddelde	40%	55%	23%	29%	16%	

Aan de keukentafel

Veel van de geïnterviewde melkveehouders combineren een aantal maatregelen. Elke maatregel is op een ander moment toe te passen. Hoe makkelijk toepasbaar een maatregel is, is voor de melkveehouders heel erg belangrijk. Zo hebben velen een hond en laten deze doelbewust uit in hun percelen. Zeker wanneer de hond een jachthond is, is dit een laagdrempelige en doeltreffende manier van verjagen.

2.4.5

Effectiviteit

De gebruikers is ook gevraagd naar de effectiviteit van de maatregelen zoals zij die ervaren. Over de meest gebruikte maatregel, de vlaggen/linten, zijn de respondenten ontevreden (zie tabel 12). Over lasers en de inzet van honden is maar een derde van de gebruikers tevreden. Wel is de inzet van honden een van de weinige maatregelen waarvan men ook aangeeft dit jaar al effect te zien. Van de veelgebruikte maatregelen scoort het knalapparaat het beste; ruim de helft van de gebruikers is positief over het effect ervan. Tijdens de keukentafelgesprekken erkenden een aantal melkveehouders dat zij kiezen voor laagdrempelige maatregelen, ookal verwachten ze weinig effect, om aan de eis voor een schadevergoeding te kunnen voldoen (zie kader).

Tabel 12. Tevredenheid over genomen ganzenwerende maatregelen (percentage is per maatregel berekend). Alleen de maatregelen die door meer dan 5 respondenten worden genomen zijn weergegeven.

Tevredenheid resultaat maatregel (% respondenten/maatregel)					
	Ja, vorig jaar werkte dit goed	Ja, ik zie dit jaar minimale ganzenschade	Nee, ik zie dit jaar mijns inziens te veel ganzenschade	Dat kan ik nog niet inschatten	Respondenten die maatregel nemen (#)
Vlaggen/linten	9%	3%	73%	16%	80
Lasers	35%	0%	44%	21%	44
Inzet honden	33%	10%	43%	13%	30
Vogelverschrikkers	8%	0%	71%	2%	25
Knalapparaat	54%	0%	23%	23%	13
Schriklint	23%	0%	38%	38%	13
Vogelafweer- pistool	0%	0%	80%	20%	6
Afscherming met spandraden	33%	0%	5%	17%	6

Aan de keukentafel

In de gesprekken was men niet erg enthousiast over het effect van de mogelijke maatregelen: **“Lintjes zetten is bezigheidstherapie, drie uur later zitten de ganzen ernaast”**. Een aantal melkveehouders erkent dat ze een laagdrempelige maatregel uitkiezen, zoals het plaatsen van vlaggen, om maar te voldoen aan de weringseis. Zo kunnen ze in aanmerking komen voor een tegemoetkoming, ook al verwachten ze weinig effect van de maatregel.

Onderzoeksrunde

Tijdens de onderzoeksrunde leken neergezette vlaggen weinig effectief: op drie percelen zaten grote groepen ganzen direct naast de vlaggen.

Figuur 4. Brandganzen zitten direct naast de witte vlaggen.
Foto onderzoeksrunde 17-04-2020.

2.4.6

Maatregelen die uit meerdere, gelijke voorwerpen bestaan: hoeveel worden er ingezet?

Van de akoestische en visuele maatregelen kunnen veelal meerdere exemplaren per hectare worden ingezet. Bij vlaggen en linten varieert het geplaatste aantal heel erg (tussen de 1 en meer dan 15), maar van de meeste andere maatregelen worden minder dan 5 stuks per hectare ingezet, zie tabel 13 op de volgende pagina. Zo zet 88% van de gebruikers van vogelverschrikkers, 1 tot 5 vogelverschrikkers per hectare neer.

Tabel 13. Aantal stuks akoestische of visuele maatregelen per hectare dat de respondenten inzetten (percentage is per maatregel berekend).

Maatregel	Akoestische of visuele maatregelen/ha (% per maatregel)				Respondenten die maatregel nemen (#)
	1-5	6-10	11-15	15 of meer	
Vlaggen/linten	31%	20%	19%	30%	80
Knalapparaat	92%	0%	0%	8%	13
Schriklint	54%	8%	0%	38%	13
Vogelverschrikkers	88%	4%	4%	4%	6
Roofvogel-vlieger	75%	0%	0%	25%	4
Ballonnen	0%	100%	0%	0%	2

2.4.7

Frequentie

Sommige maatregelen zijn een eenmalige actie (bijvoorbeeld het gebruik van voor ganzen onsmakelijke zaden) en sommige activiteiten moeten regelmatig herhaald worden om de ganzen te blijven verjagen (bijvoorbeeld de inzet van honden). De frequentie per week verschilt erg per maatregel, zie tabel 14. Drones worden drie keer per week ingezet, afleidend voeren gebeurt een maal per week (deze maatregelen worden door één respondent ingezet en staan daarom niet in de tabel). In totaal (inzet gedurende het gehele jaar) worden vooral honden en het vogelafweer pistool veel ingezet, zie tabel 15.

Tabel 14. Frequentie (aantal keer per week) waarop een bepaalde maatregel wordt ingezet (percentage is per maatregel berekend).

Maatregel	Frequentie inzet maatregel/week (% per maatregel)						Dage- lijks	Respondenten die maatregel nemen (#)
	1 x	2 x	3 x	4 x	5 x	6 x		
Inzet honden	20%	17%	20%	13%	7%	3%	20%	30
Vogelafweer-pistool	67%	1%	0%	0%	0%	0%	17%	6

Tabel 15. Aantal keer dat een maatregel per jaar is ingezet (laatste aantal, hoogste aantal en gemiddelde).

Maatregel:	Totale inzet maatregelen (aantal keer per jaar)			Respondenten die maatregel nemen (#)
	Laagste inzet	Hoogste inzet	Gemiddelde inzet	
Vogelafweer-pistool	5	100	40	30
Inzet honden	3	200	47	6

2.4.8

Investing (tijd en kosten)

De ene ganzenwerende maatregel is een stuk duurder of vergt meer tijd dan de andere. Gemiddeld besteedt men 55 uur aan het (ver)plaatsen/actief uitvoeren van een maatregel (laagste invoer: 1 uur, hoogste invoer: 600 uur). Ondernemers zien wel enige link tussen de tijdsinvestering en het effect van preventieve maatregelen, maar geven aan niet altijd tijd voor deze acties te kunnen vrijmaken (zie kader). De totale kosten die men aan maatregelen uitgeeft liggen voor het grootste aantal respondenten tussen de 200 en 500 euro (zie tabel 16 op de volgende pagina). Zeven respondenten gaven aan meer dan 2.500 euro uit te geven. Dit bedrag is niet aan een specifieke maatregel te relateren; allen nemen een combinatie van verschillende maatregelen.

Tabel 16. Kosten die men uitgeeft aan ganzenwerende maatregelen.

Kosten	Aantal respondenten dat dit budget aan maatregelen uitgeeft
Tot 100 euro	32
100-200 euro	23
200-500 euro	40
500-1.000 euro	18
1.000-2.500 euro	6
Meer dan 2.500 euro	7

Aan de keukentafel:

De effectiviteit van verjaging hangt mede af van de tijdsinvestering: *“Mijn buurman die 65 gepasseerd is gaat tweemaal daags met een stok met rammelende blikjes de ganzen verjagen; dat is effectief, maar hier heb ik geen tijd voor”* en *“Je ziet ook resultaat: bij fanatiekelingen zitten minder ganzen, maar dan zitten ze bij de burens”*.

2.4.9

Afstemming

Van de respondenten die ganzenwerende maatregelen nemen, neemt ruim een kwart contact op met zijn burens over de aanwezigheid van ganzen. Een groot deel van de respondenten geeft echter aan niet actief te communiceren; men ziet simpelweg in het veld wie last heeft van ganzen. Van degenen die contact met de burens opnemen, stemt 41% gezamenlijk af welke actie ze gaan ondernemen, 12% besteedt het werk gezamenlijk uit en de overige 47% heeft zijn burens gewaarschuwd, maar ze kiezen vervolgens beide hun eigen aanpak. Een gezamenlijke aanpak kan het effect van een maatregel verhogen (zie kader), maar vergt wel gelijke inzet van beide partijen.

Aan de keukentafel:

Soms verbetert afstemming de effectiviteit van maatregelen of is dit zelfs essentieel. Zo gaf een van de ondernemers aan samen met zijn buurman de watergang af te zetten met gaas om grazende juvenielen uit te rasteren; *“Dit werkte heel goed, er was toen geen schade”*. Er is echter ook sprake van concurrentie: wanneer de burens niet (goed) verjagen, zullen de ganzen daar gaan zitten. Zoals een van de ondernemers over zijn aanpak toelicht: *“Alle maatregelen worden nét iets eerder dan de buurman uitgevoerd”*.

2.5 Aanvullingen

Naast vaste vragen boodt de enquête ook de mogelijkheid zaken aan te kaarten d.m.v. een open vraag. De reacties hierop, in combinatie met de keukentafelgesprekken, geven meer achtergrond bij de enquêteresultaten.

2.5.1

Opinie van de ondernemers

De respondenten geven aan dat zij, liever dan te praten over schadevergoeding, graag zouden zien dat er aan de voorkant wordt ingegrepen. Het gaat hen niet alleen om het financiële aspect, maar ook om het effect dat de ganzenproblematiek heeft op de bedrijfsvoering. Als een ondernemer een schadevergoeding krijgt toegekend, betekent dat nog steeds dat hij minder voer van eigen land heeft kunnen halen en dit van buitenaf moet aankopen. De ganzenproblematiek dwingt sommige ondernemers om andere managementkeuzes te maken (zie 2.3.2.).

Zowel tijdens de keukentafelgesprekken als in de open vraag van de enquête erkennen meerdere respondenten dat ganzen in het Nederlandse ecosysteem horen, maar zij vinden dat het systeem nu uit balans is. Een groot aantal ondernemers heeft het idee dat dit probleem wordt afgeschoven op de boeren. Tijdens een keukentafelgesprek werd het als volgt verwoord: *“Wanneer de samenleving gezamenlijk besluit ganzen te willen, moeten de lasten daarvan ook door de samenleving gedeeld worden”*. De ondernemers spreken de natuurorganisaties aan op hun verantwoordelijkheid. *“Door de aanleg van natuur/waterberging in de polder, is populatie ganzen/ zwanen etc. explosief toegenomen”*. *“Natuurorganisaties hebben een zorgplicht”*. *“Er moet meer gedaan worden aan afschot en nestbehandeling, ook in natuurgebieden, omdat de ganzen vervolgens na het broedseizoen het lekkere weidegras komen eten”*. Meerdere respondenten zien hierin ook een rol voor de provincie Utrecht of het Utrechts landschap. Een van hen zou graag eenmaal per jaar een overzicht ontvangen van maatregelen en nieuwe ontwikkelingen vanuit de provincie. Meerdere agrariërs doen mee aan de momenten van collectief eieren rapen (*“de meest sociaal geaccepteerde manier van bestrijden”*), georganiseerd door LTO, en vinden dit erg nuttig. Dergelijk grootschalig ingrijpen om de populatie te verkleinen zou men graag meer zien (ganzen in de rui vangen en vergassen, eieren rapen, gecoördineerd afschot, etc.).

2.5.2

Rol van de jager

Hoewel de enquête gericht was op preventieve maatregelen, merken veel respondenten op dat zij graag meer afschot zouden zien. Een aantal van hen noemt afschot *“het enige wat effect heeft”* of geeft aan dat maatregelen (alleen) goed werken in combinatie met bejagen *“Als de ganzen beschoten zijn, worden ze schrikkeriger en werkt een laser perfect. Als er een tijd niet geschoten is doet de laser niets meer”*. De ondernemers melden echter ook dat er een aantal zaken zijn die de jager belemmeren in zijn werk:

- Timing van schieten: Op sommige plekken wordt op zondag uit principiële overwegingen niet geschoten, doordeweeks werkt een deel van de jagers. Het is op die manier moeilijk om aan de plicht van tweemaal per week verjagen met geweer te voldoen voor een schadevergoeding.
- In het begin van de winter (okt-nov) werken afwerende maatregelen, zoals een laser, nog prima. Maar in jan.-feb. hebben die maatregelen niet veel effect meer. Door ze te combineren met afschot zou dat wel effectief zijn. Vervolgens zijn de ganzen in feb./mrt het minst waakzaam, dus dan kan er veel bereikt worden. Vanaf 1 februari mogen

paarvormende ganzen geschoten worden, en hoewel dat het meest effectief is, zitten er veel mitsen en maren aan.

- Jagers zijn bang voor de publieke opinie, er kan al snel een filmpje gemaakt worden met een mobiele telefoon.
- Jagers zijn bang om de verkeerde soort te schieten; in de ene provincie gelden andere regels dan in de andere provincie.

3

Conclusie

Op basis van de resultaten van de enquête, aangevuld met de onderzoeksrunde en keukentafelgesprekken, kunnen de volgende conclusies getrokken worden over de inspanningen die Utrechtse agrariërs doen om ganzen van hun percelen te weren:

- Driekwart van de respondenten neemt maatregelen om ganzen van hun percelen te weren.
- De meest ingezette maatregelen zijn: vlaggen en linten (48%), lasers (27%) en de inzet van honden (18%).
- De meest gebruikte maatregelen worden jaarrond ingezet, met een piek in de eerste maanden van het jaar.
- Gemiddeld besteed men 55 uur aan het (ver)plaatsen/actief uitvoeren van een maatregel en is men er tot 500 euro aan kwijt.
- Het grootste deel van de gebruikers is ontevreden over de effectiviteit van de maatregelen.
- De meeste respondenten communiceren niet actief met hun burens over de ganzen en de maatregelen die zij ertegen nemen.

Effectiviteit van maatregelen

De ontevredenheid over maatregelen is eerder door Buij et al (2018)¹ geconcludeerd: 'Voor schade door ganzen, smienten en zwanen hebben de meeste van de momenteel beschikbare niet-dodelijke preventieve middelen een beperkt lange-termijn effect op het effectief verjagen van deze diersoorten van schadegewassen door gewinning'. Tijdens de keukentafelgesprekken leek men niet van plan om over te stappen op andere maatregelen, omdat ook van de alternatieven onvoldoende effect wordt verwacht. De meest effectieve aanpak lijkt het frequenter uitvoeren en afwisselen van maatregelen, maar daar is niet altijd tijd en geld voor.

Brede aanpak

Respondenten zouden graag zien dat er aan de voorkant ingegrepen wordt (populatie verkleinen door bijvoorbeeld ganzen in de rui te vangen en te vergassen, eieren te rapen, gecoördineerd afschot, etc.). Zij zien hierin een rol voor natuurorganisaties, de provincie Utrecht of Utrechts landschap.

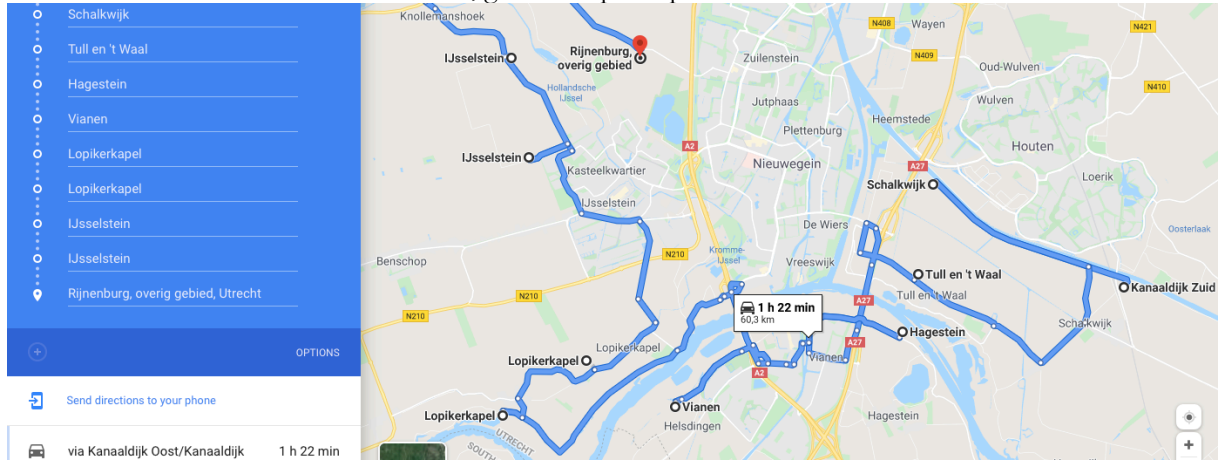
¹ Buij, R., D. Lammertsma en Th. C.P. Melman, 2018. "Overzicht onderzoek schadesoorten in Nederland en Leidraad beoordeling onderzoek wildschade". Wageningen, Wageningen Environmental Research. Rapport 2888. https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2018/09/WENR-rapport-2888_Totaal_LR.pdf

De gans als onderdeel van de Nederlandse natuur lijkt geaccepteerd en wordt zelfs door een aantal respondenten uitdrukkelijk benoemd. Echter lijkt de balans zoek. Het aantal standganzen blijft groeien en de grondgebruikers voelen zich onvoldoende toegerust de vogels te weren. Ook benoemt men het bredere effect van de maatregelen: de uitvoerder heeft minder last van ganzen, ten koste van de buurman. Daar komen frustraties rondom de tegemoetkomingssystematiek en regeldruk rondom werende maatregelen bij.

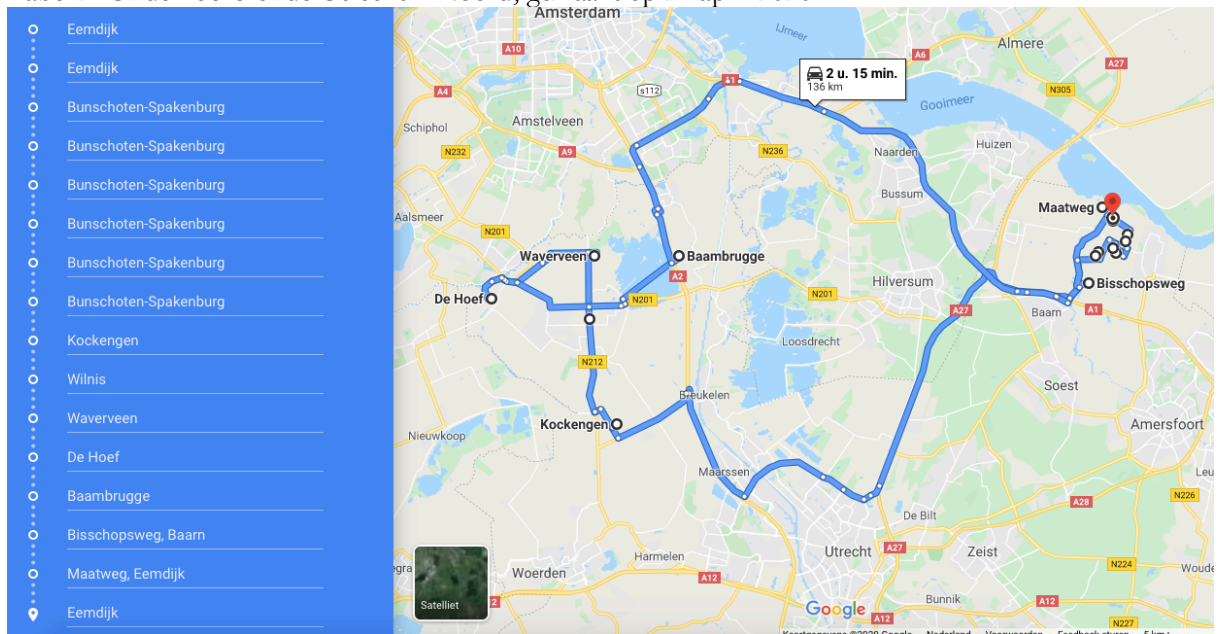
Bijlage

Onderzoeksrond

Tabel 1. Onderzoeksrond Utrecht-Zuid, gemaakt op 17 april 2020.

Tabel 2. Onderzoeksrond Utrecht – Noord, gemaakt op 21 april 2020.

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

www.clm.nl